

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-35>

УДК 657.1:338.24

ПЕРЕДУМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ

PREREQUISITES FOR THE IMPLEMENTATION OF SOCIAL RESPONSIBILITY ACCOUNTING: KEY ASPECTS AND CHALLENGES FOR ENTERPRISES

Кріль Ярослава Ярославівна

кандидат економічних наук, доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3421-8094>

Бандура Звенислава Любомирівна

кандидат економічних наук, доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9922-9072>

Москаль Наталія Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8761-2426>

Kril Yaroslava, Bandura Zvenyslava, Moskal Nataliia
Ivan Franko National University of Lviv

У статті досліджено передумови становлення концепції соціальної відповідальності бізнесу, які викликають необхідність формування нових методологічних підходів, спрямованих на відображення соціальних наслідків управлінських рішень суб'єктів господарювання та розробки ефективного обліково-аналітичного забезпечення для задоволення інформаційних потреб. Розкрито основні засади, необхідні для успішного впровадження системи обліку соціальної відповідальності на підприємствах. Стаття розглядає ключові аспекти такого обліку, включаючи розмежування витрат, інвестиції у соціальні ініціативи, врахування витрат на інноваційні технології та створення соціальних резервів. Висвітлено виклики для підприємств щодо впровадження обліку соціальної відповідальності в сучасних реаліях та з врахуванням концепції сталого розвитку.

Ключові слова: бухгалтерський облік, витрати на соціальні програми, соціальна відповідальність, соціальна політика, соціальні програми, соціальний облік, сталий розвиток.

Стаття аналізує значення та важливість ведення бізнесу з урахуванням соціальної відповідальності, а також розглядає створення відповідної системи інформаційно-аналітичної підтримки управління соціально відповідальним бізнесом. Метою дослідження є виявлення ключових передумов і факторів, що впливають на впровадження бухгалтерського обліку соціальної відповідальності на підприємствах. Метод дослідження ґрунтується на комплексному аналізі літературних джерел, що стосуються бухгалтерського обліку та соціальної відповідальності бізнесу та на аналізі та узагальненні отриманих даних з метою виявлення ключових аспектів і викликів, що стоять перед підприємствами у цьому процесі впровадження. З'ясовано, що важливим кроком у формуванні соціальної держави є створення відповідної економічної бази, що ґрунтується на діяльності саме бізнес-суб'єктів з урахуванням принципів соціальної відповідальності. Концепція сталого розвитку розглядається як позитивний принцип діяльності, спрямований на задоволення потреб усіх зацікавлених сторін на взаємовигідних умовах, які перевищують мінімальні вимоги встановлені на рівні законодавства. Вона сприяє досягненню соціального, економічного та екологічного розвитку шляхом максимізації позитивного впливу бізнесу на суспільство. Облік соціальної відповідальності підприємства є важливою складовою для забезпечення прозорості та відповідності його діяльності соціальним і етичним стандартам. Цей облік може включати в себе різноманітні аспекти, такі як взаємодія з працівниками, спілкування з місцевою громадою, вплив на довкілля, етичні норми тощо. Це допомагає підприємству не тільки управляти ризиками та

покращувати свою репутацію, але й активно сприяє соціальному прогресу та сталому розвитку суспільства. Відсутність відповідних уніфікованих стандартів може спричинити неправильне використання чи непослідовне впровадження соціальних програм, що може призвести до негативного впливу на репутацію бізнесу та спричинити втрату довіри споживачів та інвесторів. Оптимізація процесів соціальної відповідальності бізнесу та їх обліку досягається шляхом взаємодопомоги, соціальної координації та використання інформаційно-комунікаційних технологій для залучення максимальної кількості соціальних учасників до процесу розробки та впровадження політико-управлінських рішень в соціальній сфері.

Ключові слова: бухгалтерський облік, витрати на соціальні програми, соціальна відповідальність, соціальна політика, соціальні програми, соціальний облік, сталий розвиток.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день основним викликом громадянського суспільства є захист прав людини у всіх аспектах життя. Однак, навіть у достатньо розвинутих громадянських структурах відсутні всебічні механізми, які б гарантували захист прав та свобод її учасників. Тому, оскільки, ринкова економіка спроможна регулювати лише економічні аспекти, але не може вирішити завдання соціальної інтеграції, це потребує втручання державних інститутів. Відповідно, разом із розвитком громадянського суспільства, все більше уваги приділяється соціальній відповідальності бізнесу. Це стає необхідністю у зв'язку з тим, що саме через бізнес формується і розвивається кожен окремий суб'єкт. Споживачі, клієнти та інші стейкхолдери вимагають від підприємств більш відповідальної поведінки, яка б враховувала не лише економічні, а й соціальні та екологічні аспекти їх діяльності. Соціальна відповідальність бізнесу охоплює широкий спектр питань, включаючи створення безпечних і комфортних умов праці для працівників, підтримку соціальних програм у місцях свого розташування, участь у благодійних і культурних заходах, зменшення негативного впливу на навколишнє середовище та багато іншого. У цьому контексті, бізнес стає важливим фактором у формуванні соціально-економічного розвитку і покращенні якості життя громадян. Працюючи разом з громадянським суспільством та державними інститутами, підприємства можуть впливати на позитивні зміни у суспільстві та природному середовищі. Усі ці аспекти потребують ретельного процесу обліку, що включає в себе збір, аналіз та звітування про соціальні впливи, які виникають внаслідок діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження у сфері соціальної відповідальності підприємств та її обліку, а також формування системи управління підприємств і їх сталого розвитку, враховуючи обліково-аналітичне забезпечення, теорію та методологію соціальної звітності, здійснили наступні

науковці: О. В. Бурдюк [1], О. О. Герасименко [2], І. В. Жиглей [3], С. Я. Король [4], В. П. Кукоба [5], С. О. Левицька [6], О. І. Павликівська [7], О. П. Шиманська [8]. Враховуючи праці вчених стосовно обраного напрямку дослідження, важливо відзначити, що деякі аспекти впровадження комплексної системи бухгалтерського обліку господарських операцій, пов'язаних саме зі сферою соціальної відповідальності суб'єктів бізнесу, залишаються нерозкритими.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Соціальна відповідальність підприємства визначається, як один з ключових елементів його стратегії, що забезпечує гармонійне задоволення потреб суспільства, адже вона взаємодіє з різними аспектами діяльності підприємства, такими як молодіжна політика, інформаційна політика та інші сфери. Однак, у зв'язку зі складністю сучасного соціального середовища, важливим стає постійне вдосконалення методів та теорій, спрямованих на розвиток соціальної відповідальності підприємства. Невизначеність методів та відсутність чіткої моделі для обліку соціальної відповідальності підприємства можуть призвести до неефективних рішень, які не враховують потреб суспільства та не сприяють сталому розвитку підприємства.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в розгляді і визначенні основних передумов, факторів та загроз, які впливають на успішне впровадження системи бухгалтерського обліку соціальної відповідальності на підприємствах, а також висвітлення можливих стратегій та рекомендацій щодо подолання викликів та оптимізації процесу впровадження бухгалтерського обліку соціальної відповідальності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Конституція України визначає, що «...людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визначаються в Україні найвищою соціальною цінністю», що характеризує нашу державу, як соціальну. Отже, держава забезпечує всім громадянам

право на працю, надає можливості для отримання освіти та медичної допомоги, гарантує мінімальний рівень оплати праці, пенсій та інших соціальних виплат [9].

Соціальна політика будь-якої держави спрямована на створення умов для формування, розвитку та оптимального функціонування соціальних відносин. Це означає розвиток і реалізацію творчого соціального потенціалу особистості людини, а також задоволення соціальних потреб та інтересів, усвідомлення соціальних цінностей, та забезпечення соціальної злагоди, стабільності і цілісності у суспільстві.

Умови трансформації суспільних відносин у процесі формування соціальної держави і громадського суспільства, що обумовлені соціальною політикою, спрямовані на зменшення впливу чинників, які втрачають соціальне значення або гальмують соціальну динаміку. Одночасно ці умови сприяють зміцненню впливу чинників, що сприяють соціальному прогресу і підвищенню соціальної безпеки людини. Соціальна політика охоплює широкий спектр об'єктів, які включають у себе трудові відносини, оплату праці та рівень доходів, роль громадян як споживачів, мінімальні соціальні гарантії, складові соціальної інфраструктури, систему соціального забезпечення населення, а також ринок праці та зайнятість населення. Суб'єктами соціальної політики є різноманітні групи та інституції, такі як люди, держава, суспільство, соціальні групи, політичні партії, громадські організації, асоціації громадян, фонди та безпосередньо підприємства (роботодавці або стейкхолдери). Ці суб'єкти взаємодіють у різних сферах суспільного життя, мають різні цілі та функції, і виконують соціальну діяльність на різних рівнях та в галузях суспільного розвитку [10, с. 9].

Розглядаючи основні аспекти розвитку у напрямку сталого розвитку та соціальної відповідальності бізнесу підприємству слід врахувати основні принципи, які регулюють діяльність суб'єктів господарювання і відображені в відповідних нормативно-правових актах. При аналізі таких актів, які діють в межах України, слід зауважити, що на сьогоднішній день за основу необхідно брати норми Конституції України, Господарського та Цивільного кодексів та Кодексу законів про працю, а також низку законодавчих актів у сфері соціального забезпечення. Але слід врахувати, що їх норми направлені на регулювання питань соціального страхування, соціального захисту та забезпечення громадян. А от у

сфері побудови соціальної відповідальності бізнесу вітчизняні підприємства звертаються до міжнародних актів, які стосуються принципів корпоративної відповідальності, ухвалені світовою спільнотою та ратифіковані українським урядом. Основним, на нашу думку слід вважати Глобальний договір (United Nations Global Compact), який є ініціативою, започаткованою Організацією Об'єднаних Націй у 2000 році [11]. Це єдиний світовий договір, який об'єднує у собі підприємства, уряди, громадські організації та інші учасники з метою просування бізнесу на засадах сталого розвитку та соціальної відповідальності. Глобальний договір має 10 принципів, що стосуються прав людини, трудових відносин, середовища функціонування та протидії корупції. Учасники зобов'язуються дотримуватися цих принципів та інтегрувати їх у свою стратегію та операційну діяльність. Відповідно до норм Глобального договору рівень соціально відповідальної діяльності оцінюється за такими напрямками [11]:

1) економічним, в розрізі якого проводиться оцінка ефективності використання ресурсів та досягнення фінансових цілей без шкоди для соціального добробуту та негативного впливу на навколишнє середовище;

2) екологічним в контексті аналізу та оцінки впливу діяльності суб'єкта господарювання на навколишнє середовище, природні ресурси тощо;

3) охорони праці на підприємстві шляхом оцінки умов праці, безпеки та здоров'я працівників, а також розвитку їхнього потенціалу;

4) захисту у сфері прав людини у всіх аспектах діяльності, включаючи умови праці, взаємовідносини зі співробітниками та «клімат» у колективі;

5) оцінки рівня взаємодії з різними зацікавленими сторонами, включаючи споживачів, постачальників, урядові органи та громадські організації;

6) у сфері відповідальності за продукцію – відповідності її характеристик стандартам та нормам; захисту прав споживачів, а також врахування впливу продукції на споживачів та навколишнє середовище.

Окрім того, підприємство формуючи свою соціальну політику може брати за основу Міжнародний стандарт ISO 26000:2010 «Настави по соціальній відповідальності», The Keidanren Charter for Good Corporate Behavior, Декларації Міжнародної організації праці, серію стандартів ISO 9000, прийнятих Міжнародною організацією зі стандартизації у

1987 році, Міжнародну угоду про обмеження викидів в атмосферу парникових газів (Киотський протокол) та багато інших [8; 12].

Слід розуміти, що саме держава виступає каталізатором трансформації усіх процесів у сфері вітчизняного бізнесу у формуванні соціальної відповідальності, створюючи необхідні умови та стимули для того, щоб підприємства діяли відповідально та етично відносно свого впливу на суспільство та навколишнє середовище, одночасно з забезпеченням позитивних економічних показників. Вона має ключову роль у формуванні соціальної відповідальності бізнесу через розробку та впровадження відповідного законодавства (вимоги щодо охорони праці, охорони довкілля, суспільної відповідальності та інші аспекти, які стосуються впливу бізнесу на суспільство), створення стимулів (фінансові заохочення, податкові пільги, гранти на розвиток соціальних проектів) та механізмів контролю (інспекції, моніторинг, адміністративні санкції та інші заходи, які спрямовані на забезпечення дотримання підприємствами соціальних норм). Але основним напрямом має бути підтримка бізнесу, що може сприяти розвитку інструментів для оцінки та відстеження соціальної відповідальності суб'єктів підприємництва, таких як стандарти, сертифікаційні програми, ініціативи зі звітності тощо.

В Україні, як і в багатьох інших країнах світу, спостерігається відсутність усталених соціальних принципів, що ускладнює процес створення ефективної системи соціального захисту. На нашу думку, введення єдиного кодифікованого акту, такого як, наприклад, Соціальний кодекс допоможе встановити системність та певну підпорядкованість норм у соціальному законодавстві, що, в свою чергу, полегшить розуміння та використання законодавства, як для громадян, так і державних інституцій та підприємств, зокрема, на шляху впровадження обліку соціальної відповідальності. Позитивним кроком є Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року» від 24 січня 2020 р. № 66-р, де визначено на законодавчому рівні поняття «соціально відповідальний бізнес – це відповідальна поведінка суб'єктів господарської діяльності за вплив їх рішень і дій на суспільство, навколишнє природне середовище, яка сприяє сталому розвитку суспільства, зокрема забезпеченню добробуту населення;

враховує очікування суб'єктів господарської діяльності та суспільства; відповідає законодавству і міжнародним нормам поведінки; інтегрована у діяльність суб'єкта господарської діяльності» [13].

Облік соціальної відповідальності підприємства є ключовим елементом у забезпеченні транспарентності та відповідності його діяльності вимогам соціальної та етичної прийнятності. Облік соціальної відповідальності може охоплювати такі аспекти, як відносини з працівниками, взаємодію з місцевою спільнотою, вплив на навколишнє середовище, етичне управління тощо. Це дозволяє підприємству не лише керувати ризиками і покращувати свою репутацію, але й активно сприяти соціальному прогресу та сталому розвитку суспільства.

Бухгалтерський облік спрямований на надання користувачам релевантної та достовірної інформації, адже це «процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень» [14]. Варто відзначити, що в сучасних умовах підприємницьким структурам складно повністю бути соціально відповідальними, оскільки, кількість користувачів інформації постійно зростає, а взаємозв'язки між ними стають складнішими. Список зацікавлених сторін для кожного суб'єкта бізнесу може бути універсальним, але деякі групи можуть змінювати свої функції з часом або поєднувати кілька ролей. Наприклад, постачальники можуть виступати як і споживачі, а працівники можуть стати акціонерами. Таким чином, різні групи стейкхолдерів можуть об'єднуватися в нові форми або спільно діяти в рамках певних інтересів. Тому підприємства все частіше використовують соціальну відповідальність, як стратегічний інструмент для підвищення своєї репутації та конкурентоспроможності на ринку, що є можливим, на нашу думку, саме завдяки впровадженню ефективного бухгалтерського обліку соціальної відповідальності в інтеграції з загальною стратегією діяльності підприємства

Усі підприємства зобов'язані вести бухгалтерський облік у відповідності до вимог законодавства [14] і, відповідно, дуже часто на підприємстві впровадження в його систему окремої ділянки, яка б збирала, групувала, опрацьовувала і формувала відповідну звітність в контексті соціальної відповідальності суб'єкта господарювання потребує додаткових кроків:

1) збір даних, формування звітів та аналіз впливу діяльності підприємства на соціальні аспекти суспільства, такі як співробітництво з місцевою громадою, де розташовані виробничі потужності, або функціонує суб'єкт; дотримання соціальних стандартів, захист навколишнього середовища, інші аспекти соціальної відповідальності перед працівниками підприємства, а також його клієнтами та стейкхолдерами. На цьому етапі також важливо забезпечити залучення всіх зацікавлених сторін – від керівництва до працівників та виокремити пріоритети, щоб зробити відповідні акценти щодо необхідності впровадження обліку соціальної відповідальності для підприємства, що в свою чергу потребуватиме розробки нових процедур, політик, програм та ініціатив;

2) оцінка поточних практик, ідентифікація слабких місць та визначення можливостей для їх покращення шляхом пошуку резервів або мінімізації впливу ризиків. На основі аналізу розробляється стратегія впровадження соціальної відповідальності на підприємстві з виокремленням цілей, пріоритетів, завдань, та методів впровадження. Також в залежності від ступеня існуючої соціальної відповідальності на підприємстві на цьому етапі здійснюється впровадження планів та програм, спрямованих на покращення існуючих програм;

3) виокремлення ланки фінансового обліку, яка спеціалізується на відображенні фінансових результатів і витрат, пов'язаних зі здійсненням соціально відповідальної діяльності. Це може включати витрати на програми соціальної відповідальності, благодійні внески, витрати на підтримку спільноти тощо. Бухгалтерський облік соціальної відповідальності допомагає підприємствам відстежувати та звітувати про їхню фінансову взаємодію з соціальними проблемами та ініціативами. Це включає формування відповідної звітності про результати впровадження соціальної відповідальності, де відображається інформація для усіх зацікавлених сторін про досягнення, виклики та плани на майбутнє суб'єкта господарювання.

Окреслимо пріоритетні напрямки організації обліку соціальної відповідальності підприємства:

– розмежування витрат з виділенням окремої групи, що охоплює витрати, пов'язані з реалізацією соціальних програм на підприємстві, таких як програми з підтримки соціального добробуту працівників підприємства,

благодійність, охорона праці, підвищення кваліфікації та навчання працівників тощо. Витрати на ці програми також слід включати до відповідних розділів фінансової звітності, але відслідковувати у внутрішніх звітах з питань соціального характеру;

– окремий облік інвестицій у соціальні ініціативи (соціальні програми). Підприємство може здійснювати інвестиції в проекти, спрямовані на покращення соціального добробуту працівників або в місцевій територіальній громаді, де функціонує підприємство. Ці інвестиції можна відображати в розділі «Інші інвестиції»;

– облік витрат на інноваційні технології та запровадження програм енергоефективності, що сприятиме зменшенню викидів CO₂ або споживання води та електроенергії тощо;

– витрати на створення соціальних резервів для подальшого використання у разі кризових ситуацій або для підтримки соціальних програм у майбутньому;

– формування звітності з виокремленням спеціальних рядків чи розділів, які відображають соціальні показники, такі як рівень задоволеності працівників, кількість споживачів програм соціальної відповідальності, результати соціальних проектів тощо. В подальшому такі рядки доцільно було б запровадити на державному рівні і включити в базовий Звіт про фінансові результати та Примітки до фінансової звітності.

Ці напрямки дозволяють підприємству здійснювати відповідні облікові процедури щодо своєї соціальної відповідальності та відображати її в фінансовій звітності для зацікавлених сторін, таких як інвестори, споживачі та громадські організації. Така інформація дозволить оцінити результативність підприємства у реалізації стратегії сталого соціального розвитку та підтримки реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні.

В контексті загальної проблеми впровадження бухгалтерського обліку соціальної відповідальності на підприємствах можна виділити такі виклики та загрози:

1. Відсутність нормативно-правового законодавства та уніфікованих стандартів обліку та оцінки соціальних впливів підприємства. Це призводить до виникнення розбіжностей у тлумаченні понять і критеріїв соціальної відповідальності між різними суб'єктами господарювання. Відсутність чіт-

ких стандартів може зробити складним вимірювання ефективності соціальних програм і заходів бізнесу, що робить неможливим порівняння результатів та визначення їх впливу на суспільство. Також без належної регламентації підприємства можуть витратити додаткові ресурси на внутрішній контроль та аудит, щоб забезпечити відповідність їх соціальних дій до прийнятих міжнародними стандартами та нормами;

2. Необхідність розробити чіткі критерії та методи аналізу ефективності соціальної відповідальності та адекватно оцінити свої соціальні програми та ініціативи. Деякі підприємства можуть недооцінювати витрати на соціальні програми або намагатися мінімізувати їх для зниження сукупних витрат, що може призвести до втрати зовнішнього фінансування соціальних ініціатив в майбутньому;

3. Приховування підприємствами інформації про свою соціальну відповідальність через можливість критики або відсутність позитивного впливу на репутацію. Також існують різні об'єктивні причини, які зумовлюють те, що підприємства уникають оприлюднення своєї звітності про виконання власних соціальних програм. Серед яких можна відзначити можливість конфлікту інтересів між інвесторами, які зацікавлені в максимізації прибутку, та керівництвом, яке прагне реалізувати соціальні програми для підвищення привабливості компанії у стратегічному плані. Окремо слід виділити проблему оприлюднення великих сум соціально відповідальних витрат, що збільшить увагу податкових органів та може мати негативні фінансові наслідки та додаткові перевірки. Крім того, існує ризик підвищення соціальної напруги в суспільстві через незадоволеність менш забезпечених верств населення вищими життєвими стандартами працівників певних підприємств.

Ці виклики та загрози вимагають уваги з боку державних органів влади, адже більшість потребують розробки уніфікованих стандартів та правил на державному рівні для усіх підприємств. Можна виділити такі напрямки вироблення стратегій підприємством для успішного впровадження бухгалтерського обліку соціальної відповідальності:

– створення документованої політики щодо соціальної відповідальності, яка включає в себе цілі, завдання, процедури обліку соціальної відповідальності. Розробка та

постійне використання внутрішніх звітів для соціального обліку;

– підвищення кваліфікації працівників щодо концепції соціальної відповідальності бізнесу та необхідності впровадження відокремленого обліку соціальних витрат;

– розробка системи показників для вимірювання ефективності соціальних програм та їх впливу на підприємство та суспільство;

– постійна взаємодія з зацікавленими сторонами, такими як клієнти, споживачі, громадські організації та інші стейхолдери, для визначення їх очікувань щодо соціальної відповідальності підприємства;

– оприлюднення інформації про соціальні програми та їх результати у корпоративних звітах, а також проведення зустрічей з зацікавленими сторонами та отримання відгуків та конструктивних пропозицій.

– постійний моніторинг задля вдосконалення стратегії підприємства з метою підвищення ефективності соціальних програм для досягнення більшого соціального впливу.

Наведені кроки можуть допомогти підприємству успішно впровадити бухгалтерський облік соціальної відповідальності та забезпечити сталий соціальний вплив.

Висновки. Соціально відповідальна діяльність суб'єкта господарювання не лише спрямована на досягнення економічних результатів, а й має соціальну спрямованість, що означає досягнення соціальних цілей. Виокремлення такого напрямку, як облік соціальної відповідальності та його поступове впровадження дозволяє підприємствам відповідати на попит щодо прозорості та ефективної взаємодії зі спільнотою. Зростаючий рівень конкуренції на ринку та зміни в уявленнях споживачів ставлять підприємства перед завданням ефективного управління соціальними проектами та ініціативами і саме система обліку дозволяє оцінювати результативність та вплив таких ініціатив на діяльність підприємства. Відсутність уніфікованих стандартів обліку соціальної відповідальності може призвести до розбіжностей у способах обліку та вимірювання соціальних показників між підприємствами. Ці проблеми підкреслюють необхідність розробки і впровадження відповідних стандартів обліку соціальної відповідальності для підприємств, щоб забезпечити якість, надійність та порівнянність звітності у цій сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Будько О. В. Облік соціальної відповідальності діяльності як інформаційна основа управління сталим розвитком. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 20. С. 33–38. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/20_2016/9.pdf (дата звернення: 12.05.2024).
2. Герасименко О. О. Соціальний облік та нефінансова звітність як інструменти реалізації соціальної відповідальності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Економіка. 2012. Вип. 137. С. 39–42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2012_137_11 (дата звернення: 12.05.2024).
3. Жиглей І. В. Соціально відповідальна діяльність: поняття, складові та передумови відображення у системі бухгалтерського обліку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. Вип. 3 (24). С. 170–174. URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2948/19.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 12.05.2024).
4. Кукоба В. П. Корпоративна соціальна відповідальність підприємства: аспекти сучасного обліку та аудиту витрат. *Ефективна економіка*. 2012. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1312> (дата звернення: 12.05.2024).
5. Король С. Я. Соціальна відповідальність бізнесу: теорія та методологія обліку: монографія. Київ : КНТЕУ, 2016. 416 с.
6. Левицька С. О. Соціальний облік: методичний підхід та організаційне забезпечення. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2014. № 797. С. 255–262. URL: http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe? (дата звернення: 12.05.2024).
7. Павликівська О. Управління соціально відповідальною діяльністю підприємств на основі концепції обліку та контролінгу (теорія, методологія, практика): монографія. Тернопіль : ФОРМ Паляниця В. А., 2018. 405 с.
8. Шиманська О., Петрук Н. Нормативно-правове регулювання соціальної відповідальності бізнесу в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1040/997> (дата звернення: 12.05.2024).
9. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 12.05.2024).
10. Стойка А. Розвиток системи соціального захисту як основи стратегічного планування в соціальній сфері. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2010. №1 (4). С. 1–10. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02\(5\)/10savdsd.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02(5)/10savdsd.pdf)
11. Глобальний договір. UN Global Compact. URL: <https://www.unglobalcompact.org> (дата звернення 12.05.2024).
12. Будько О. В., Галатов Б. М. Особливості нормативно-правового регулювання корпоративної соціальної відповідальності підприємств. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2020. № 17. С. 100–104.
13. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету міністрів України від 24 січня 2020 р. № 66-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/66-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 12.05.2024).
14. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від № 996-XIV від 16.07.99 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14> (дата звернення: 12.05.2024).

REFERENCES:

1. Budko, O. (2016), *Oblik sotsialnoi vidpovidalnosti diialnosti yak informatsiina osnova upravlinnia stalym rozvytkom* [Accounting for socially responsible activities as an information basis for sustainability management company]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 20, pp. 33–38. Available at: http://www.investplan.com.ua/pdf/20_2016/9.pdf
2. Herasymenko O. (2012) *Sotsialnyy oblik ta nefinansova zvitnist yak instrument realyzatsyy sotsialnoyi vidpovidalnosti* [Social accounting and non-financial reporting as tools for implementing social responsibility]. *Visnyk Kyviv. nats. Un-tu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika*, vol. 137, pp. 39–42. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2012_137_11
3. Zhyhlei, I. V. (2012), *Sotsialno vidpovidalna diialnist: poniattia, skladovi ta peredumovy vidobrazhennia u systemi bukhhalterskoho obliku* [Socially responsible activity: concept, constituents and pre-conditions of reflection in the system of record-keeping]. *Problemy teorii ta metodolohii bukhhalters'koho obliku, kontroliu i analizu*, vol. 3 (24), pp. 170–174 Available at: <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2948/19.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

4. Kukoba V. P. (2012) Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist pidpryiemstva: aspekty suchasnoho obliku ta audytu vytrat [Corporate social responsibility of the enterprise: aspects of modern cost accounting and auditing]. *Efektivna ekonomika*, vol. (8). Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1312>
5. Korol, S. Ya. (2016), Sotsialna vidpovidalnist biznesu: teoriia ta metodolohiia obliku: monografiia [Social responsibility of business: theory and methodology of accounting: monograph], KNTEU, Kyiv, Ukraine.
6. Levytska, S. O. (2014), Sotsialnyi oblik: metodychnyi pidkhid ta orhanizatsiine zabezpechennia. [Social accounting: methodological approach and organizational support]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*. *Menedzhment ta pidpryemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku*, vol. 797, pp. 255–262. Available at: http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?
7. Pavlykivska O. (2018) Upravlinnia sotsialno vidpovidalnoiu diialnistiu pidpryiemstv na osnovi kontseptsii obliku ta kontrolinhu (teoriia, metodolohiia, praktyka) [Management of socially responsible activities of enterprises based on the concept of accounting and controlling]: monografiia. Ternopil: FOP Palianytsia V. A. P. 405.
8. Shymanska O., Petruk, N. (2021). Normatyvno-pravove rehuliuвання sotsialnoi vidpovidalnosti biznesu v Ukraini [Legal regulation of social responsibility of business in Ukraine]. *Economy and Society*, (34). Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1040/997>
9. Konstytutsiia Ukrainy [The Constitution of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
10. Stoika A. (2010), Rozvytok systemy sotsialnoho zakhystu yak osnovy stratehichnoho planuvannia v sotsialnii sferi [Development of the social protection system as a basis for strategic planning in the social sphere]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*, no. 1 (4), pp. 1–10. Available at: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02\(5\)/10savdsd.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02(5)/10savdsd.pdf)
11. Hlobalnyi dohovir. UN Global Compact [The Global Compact. UN Global Compact]. Available at: <https://www.unglobalcompact.org>
12. Bud'ko O.V., Halatov B.M. (2020) Osoblyvosti normatyvno-pravovoho rehuliuвання korporatyvnoyi sotsialnoyi vidpovidalnosti pidpryemstv [Features of regulatory and legal regulation of corporate social responsibility of enterprises]. *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*, vol. 17, pp. 100–104.
13. Pro skhvalennia Kontseptsii realizatsii derzhavnoi polityky u sferi spriannia rozvytku sotsialno vidpovidalnoho biznesu v Ukraini na period do 2030 roku: Rozporiadzhennia Kabinetu ministriv Ukrainy vid 24 sichnia 2020 r. № 66-p Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/66-2020-%D1%80#Text>
14. Pro bukhhalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini [On accounting and financial reporting in Ukraine]. Law of Ukraine of 16.07.1999 № 996 – XIV. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>